GÖK ATLILAR EFSANESİ -I-

TUĞRUL VE EJDERHA

-BİR ŞAMAN ÖYKÜSÜ-

M. BAHADIRHAN
DİNÇASLAN

ÖTÜKEN

YAYIN NU: 1822
EDEBÎ ESERLER: 930

T.C. KÜLTÜR ve TURİZM BAKANLIĞI
SERTİFİKA NUMARASI: 49269

ISBN: 978-625-408-260-3

www.otuken.com.tr | otuken@otuken.com.tr

ÖTÜKEN NEŞRİYAT A.Ş.®
İstiklâl Cad. Ankara Han 65/3 • 34433 Beyoğlu-İstanbul
Tel: (0212) 251 03 50 • (0212) 293 88 71 - Faks: (0212) 251 00 12

Editör: Oğuzhan Murat Öztürk

Kapak Tasarımı: Ceyhun Durmaz

Harita Tasarımı: Kerem Karagöz

Dizgi-Tertip: Mahmut Doğan

Kapak Baskısı: Pelikan Basım

Baskı: ÇINAR MATBAACILIK VE YAY. SAN. TİC. LTD. ŞTİ.
Yüzyıl Mah. Matbaacılar Cad. Ata Han No:34 K:5
Bağcılar / İSTANBUL Tel: (0212) 628 96 00
Sertifika No: 45103

İstanbul - 2022

Kitabın bütün yayın hakları Ötüken Neşriyat A.Ş.'ye aittir. Yayınevinden yazılı izin alınmadan, kaynağın açıkça belirtildiği akademik çalışmalar ve tanıtım faaliyetleri haricinde, kısmen veya tamamen alıntı yapılamaz; hiçbir matbu ve dijital ortamda kopya edilemez, çoğaltılamaz ve yayımlanamaz.

M. Bahadırhan Dinçaslan: Liseyi Nevşehir Fen Lisesinde okudu. Üniversite eğitimine Yıldız Teknik Üniversitesi Biyomühendislik Bölümünde başlasa da yarıda bırakarak, Türkiye derecesi bursuyla Kültür Üniversitesi İletişim Sanatları Bölümüne başladı. Yüksek lisansını Siyasal İletişim alanında yapıyor demek yalan olacaktır, bu alandaki yüksek lisans macerası ebediyete uzayacak gibi görünen sonsuz bir sünme hâlindedir. İngiliz Dili Edebiyatı alanında yaptığı yüksek lisansın akıbeti hâlâ meçhuldür. Hayatı sürekli bir vazgeçiş ve terk edişten ibaret görünüyor.

Çocukluğunda anne ve babasından dinlediği masalları hiçbir akranının bilmeyişine şaşırırdı. Sonraları dedesinden ve ebesinden başka masallar dinledi. Büyüdü, mitolojiye merak sardı. Bu alanda okudukça, metinlere nereden aşina olduğunu hatırlamaya çalışır dururdu. Çocukluğu aklına düşünce zihninde bir ışık yandı ve anladı – şiir ve nesirde aynı kaynaktan beslenen kendi masallarını yaratma hevesiyle tutuştu. Elinizdeki kitap, bu tutkuyla yazdığı ilk nesirdir.

Evli, bir kedi ve bu kitabın tamamlandığı dönemde müstakbel bir çocuk babasıdır.

Okuyucu İçin Not

Elinizdeki kitap, Hun devrinin öncesinde, Asya'da bir yerlerdeki bir masal coğrafyasının en bilindik efsanesini anlatıyor.

Kitaptaki manzum kısımların hepsi, rüyamda gördüğüm ulu kamın ağzından duyup, hatırımda tutabildiklerimdir. Yalnızca bir adedi, Yetik Ozan'a aittir ki, düşümdeki kam da kendisiyle yakın dost olduklarını, ona bu türküyü ağbaşların esinlediğini anlatmıştı. O manzum kısımlara bakınca, bildiğimiz, Türk tarihinin çeşitli çağlarından ve coğrafyalarından gelen türkülerden izler taşıdıklarını görebilirsiniz. Mesela sevgili Tayfun Tanju Kara ile birlikte dinlediğimiz Alibiy Romanov eserlerinden, Kaşgarlı'nın alıntılarından, Avşar ağıtlarından. Hepsinin esin kaynağı, aynı kamdır, benzerlik bu yüzdendir.

Okuyucu için kitabın sonunda bir rehber var. Muhayyilenizde hikayenin doğru canlanması için okumanız faydalıdır.

Baltar kültürü, tarihi ve dininin inceliklerinin geri kalanına, kitap boyunca aşina olacaksınız.

Kara muñ kelmeğinçe Kara Yalga keçme!

Bölüm I

Höyük Vadisi

Gök atlıların toynaklarından çıkan kıvılcımların çatallı zirvesinin üzerine yıldızlardan bir hale bıraktığı Yalaz Dağı, ay ışığında insana tekinsiz gelen bir parıltıyla titreşiyordu. Batar, iki telli sazını kenara bıraktı, Yalaz Dağı'nı izlediği uçurumun kenarından aşağıya, dağın eteklerindeki pusa dek karanlıkta mor-yeşil uzanan derin vadiye baktı. Büyük Savaş'tan bu yana, binlerce yıldır o büyük savaşta yapılan fedakârlıkları hatırlatan birer nişane gibi dikilmiş sayısız bengütaş, loş ışığın altında vadiye en az dağın tekinsiz parıltısı kadar tuhaf ve insanı ürperten uğursuz bir suret katıyordu.

Batar bir süre belli belirsiz titreşen bengütaşları izledi. Ne zaman sehere yakın, dolunaylı gecelerde sürüsünü otlatmaya çıksa bu yarın başına gelir, Yalaz Dağı'nı ve eteklerindeki höyük vadisini izlerdi. Yalaz Dağı'nın küçük birer taklidi gibi, üst üste dizilmiş küçük taşlardan oluşan tepeler ve bu küçük tepelerin zirvesine dikilmiş, zamanla kimi eğrilmiş, kimi yıkılmış binlerce bengütaş… Batar bu höyükleri izlerken düşlere dalar, o büyük savaşta Tan ile, Bay Külkün ile saf tutmuş gök atlıların yardımına koşmuş bir

yiğit olur, Emegen tepelerdi. Bu düşlerde kavisli kısa kılıcı, boz kürklü, kabaca tüylü, kısa bacaklı atıyla Yerkan'ın karşısına çıkar, Yak boynuzundan borusunu üfler, yoldaşlarını imdada çağırırdı. "Çal kılıcını görklüce Batar, yetiştim!" diye beyler gelirdi yanına, onlarla bir olur, Tan'ı Yerkan'ın elinden kurtarır, yılan saçlı, akrep gözlü Yerkan'ın kellesini keser, Bay Külkün'ün ayaklarının dibine atardı.

Bir baykuş sesiyle ürperdi Batar, kendine geldi. Düşlerinin kan kokulu, şöhret efsunlu, mertlik ve yiğitlikle bezeli ihtişamından, bir el tarafından zorla koparılıp, yeryüzüne geri bırakıldı. Başını çevirdi, yarın kenarına temkinli bir mesafe bırakıp otlayan sürüsüne baktı. "Acunun başka bir yerinde, ermiş bir ozan, yahut bıyığına adam asılır bir babayiğit olabilirdim," diye iç geçirdi. Toparlandı, iki tellisini aldı, sürüsüne doğru yürüdü, bir ıslık tutturdu. Kafasını çevirdi, yarın kenarından, vadiye bir kez daha bakacak oldu. Fakat o da ne! Vadide birileri vardı. Belli belirsiz, uğursuz bir biçimde saydam, ama şüpheye yer bırakmayacak kadar gerçek birtakım silüetler, taşların arasında geziniyorlardı!

Sürüsüne tekrar baktı. Köpeği, bir sağa bir sola koşuyor, sürüyü uçurumdan uzak tutuyordu. Sadık canavar, hep böyle bir o yana, bir bu yana koşar, sürüyü bir arada tutar, kurda koyunu, alıcı kuşa kuzuyu yem etmezdi. Ne uçurumdan düşmelerine izin verirdi, ne ağıla sürülürken sağa sola kaçmalarına… Bir ismi yoktu zavallının, bir erkeklik etmemiş, bir düşman tepelememişti, pek ehemmiyetsiz bir çobanın köpeğinin ismi olacak hali yoktu ya? Köpek aşağı, köpek yukarı. Batar için de böyleydi bu, avuldaki diğerleri için de. Bir gün, sahibi düşlerinin peşinden koşacak olur da, nam kazanırsa, onun da bir adı olurdu belki.

Sürüsünü köpeğine emanet etti. Koşar adım, yarın az uzağından vadiye doğru inen epey meyilli yola seğirtti. Kumlarda kayıp, ayağı taşlara takılarak, tökezleyerek, yuvarlanarak aşağı indi. Üstü başı toz içinde kalmış, elini, yü-

zünü dikenler kesmişti. Fakat vadideki silüetlerin görüntüsü aklından çıkmıyordu. Bir an önce yakından bakmalı, höyük iyelerine ulaşmalıydı.

Uçurumun dibinden vadiye doğru genişleyen korunun içindeydi şimdi. Karanlıkta, Batar'ın paldır küldür koruya dalmasından huzursuz olan gecenin yaratıkları tehditkâr seslerle tepki veriyorlardı. Batar aldırış etmedi, kan ter içinde korunun bitimine vardı. İşte vadi, işte höyükler karşısındaydı. Fakat bir zayıf sisten başka bir şey yoktu ortalıkta. Acaba sisin insanı aldatan kıvrımları gözüne adam silüetleri gibi mi görünmüştü? Yoksa, onu düşlerinden koparan baykuş sesi tam uyandıramamış da, yarı uyanık düş görmeye devam edip, hayalini kurduğu beylerin geride kalmış huzursuz ruhlarını, bin yıllar sonrasında aynı vadide gezinirken mi hayal etmişti?

Adımları yavaşladı. Höyüklere doğru çekilmeye devam ediyordu, o yürüdükçe sis deri çarıklarının etrafında kümeleniyor, sanki onu bir düşler âleminin içine çekiyordu. Yavaş adımlarla en yakınındaki höyüğe ulaştı. Birden aklına geldi, bu vadiyi on beş kış görmüş ömründe belki yüzlerce kez izlemiş, birkaç defa da bu höyükler arasında dolaşmıştı. Fakat şimdiye dek asla, küçük tepelere tırmanıp da, bengütaşta yazılanları okumaya yeltenmemişti. Ebesinin ona tamgaları öğrettiği zamanları hatırladı. Aklından tamgaların anlamlarını geçirerek, höyüğün kırık dökük taşlarını tırmanmaya başladı.

Bengütaşa ulaştığında, tamgaların taşın bütün yıpranmışlığına, höyüklerin bütün eskimişliğine rağmen, dün kazınmış gibi taze olduğunu hayretle fark etti. Yavaş yavaş, iki anlamlı tamga yazısının bilmecelerini çözerek, ulaştığı bengütaşta yazılanları okudu:

"Külüg Çor'um ben, Bayca Sengün'ün oğlu. Gamsız büyümüştüm ya, gam bu imiş. Gökyüzündeki güneşe, yer-

yüzündeki yurduma doyamadım. Evdeki evdeşimden, kırdaki oğlumdan ayrıldım."

İşte, hep hayalini kurduğu, cenkteki kahramanlıklarını dinlediği o yiğitlerden birinin ağzından yazılmış kitabeyi okuyordu şimdi! İlk defa, hayalindeki o isimsiz ve biçimsiz kahramanlarla temas etmişti. İlk defa, gök atlılarla saf tutan insanlardan biri, dimağında bu kadar gerçekti. Külüg Çor'un kim olduğunu merak ediyordu şimdi, neye benzediğini, bıyığına kaç düğüm attığını, oku mu, kılıcı mı yeğlediğini… Külüg Çor, artık, biçimsiz bir ruhlar çorbasının, çoklukta cismaniyeti ve tekliğini yitirmiş, herhangi bir damlası değildi. O bir insandı, kendi gibi, bir hikâyesi, bir kimliği, bir benliği vardı.

Bu yeni keşfi ve o kahramanlarla şahsen tanışmışlık hissinin verdiği heyecanla, hemen bir diğer höyüğe koştu. Yine tırmandı, ve yine, taşa kazılan tamgaların, taşın yıpranmış sathına inat, taptaze kaldığını gördü. Yazılanları okudu:

"Er adım Yaruk Tekin, otuz bir yaşımda yittim. Ketim Bele Tugma'nın oğluydum, kalamadım yazık ki. Bay Külkün'ün şanı için elli akrabamdan ayrıldım."

Şimdi zihninde, Külüg Çor da, Yaruk Tekin de birer hakikattiler. Ete, kemiğe bürünmüşlerdi. Yine düşlere daldı. Karanlık, dümdüz bir ovada, sanki, binlerce biçimsiz, yüzü seçilmeyen heyula karşısında dikiliyordu da, aralarından Külüg Çor ve Yaruk Tekin öne çıkmış, ay ışığının altında, yüzleri seçilir olmuşlardı. Tam bu hayale dalmışken, tıslamaya benzer bir ses duydu. Kafasını çevirdi ve, yarın kenarından izlerken gördüğü manzara yeniden karşısındaydı.

Höyüklerden, binlerce höyükten, binlerce iye, çiğ gibi saydam fakat kaya gibi gerçek, doğruluyorlardı. Ölülerin ruhları, mezarlarından yükseliyordu! Ellerinde bir şeyler vardı, kılıçları mıydı? Kalkanları, yayları, hançerleri? Ha-

yır! Şaşırarak fark etti ki, her birinin elinde birer çekiç, birer biz vardı.

İyeler, vakur ve ağır, höyüklerinden yükseldiler. Bir an öylece bekleyip, bengütaşlarına döndüler. Her biri, bengütaşa kazınmış sözlerin, çekiçleriyle, bizleriyle yeniden kazıyarak, üzerinden geçtiler. İşleri bitince, hep birlikte, başlarını gökyüzüne kaldırıp, hafif bir meltemle, silinip gittiler, sise karıştılar.

İşte! Demek tamgaların hep taze kalmasının sırrı buydu! Batar, faltaşı gibi açılmış gözlerle, keşfettiği bu sırrın heyecanıyla, sise karışan iyelerin ardından, hala bakıyordu. Sanki bakmaya devam ederse, yeniden görebilecekti onları, varıp yanlarına konuşabilecek, adlarını, hikayelerini öğrenebilecekti!

Derken, o hissi duydu. Hani, uyurken, yahut başka yöne bakarken, üzerine bir çift göz dikildiğini sezen insanın rahatsız edici tetiktelik hissini… Baltar diyarının kıvrak ve avcılıkta mahir çobanı, bu hissi doğuştan tanıyordu, hep tetikteydi. Hareketsiz kaldı. Hissedilmeyen, sakin ve yavaş hareketlerle, elini palasının kabzasına götürdü. Sert bir hamleyle palasını çekip geri dönmüşken, hayreti, şaşkınlığı geri geldi, taş kesildi. Silüetlerden biri, Yaruk Tekin'in silüeti, işte, sise karışmamış, saydamlığını da kaybetmiş, karşısında dikiliyordu!

Kaç kuzunun postundan yapılmış bilinmez kabaca börkü, sarkık bıyıkları, kısık gözleriyle dev gibi Yaruk, karşısında ona bakıyordu. Gecenin bir vakti bu korkutucu manzarada, tuhaf bir sevimlilik de yok değildi. Evet, tuhaf, Yaruk Tekin gülümsüyordu! Gözleriyle ona ilerisini işaret etti. Batar o cihete bakınca, az evvel, ilk defa tırmandığı höyüğün iyesini, Külüg Çor'u gördü! O da kendisine gülümsüyor, az ileriyi işaret ediyordu!

İşaret ettiği yere baktı. Höyüklerin ve sisin arasında, saçı sakalı uzun, bembeyaz bir silüet, onu çağırıyor, eliyle

kendisini takip etmesini emrediyordu! Batar hemen Külüg Çor'a döndü. Külüg Çor kaybolmuştu! Arkasına baktı, Yaruk Tekin de öyle! Tekrar baktığında, bembeyaz silüet, dikilmeye devam ediyordu.

Koşarak höyükten indi. Seher gelmişti, ortalık hafiften aydınlanırken, silüet hala ufkundaki en parlak şeydi. Onun da ortadan kaybolmasından, sırrını Batar'a açık etmeden yokluğa karışmasından korkarak, ağbaş silüetine doğru koştu. Yakınlaşıyor, yakınlaştıkça silüetin parlaklığı artıyor, yüzünün hatları ortaya çıkıyordu. Tam yüzünü, gözlerinin akını görecekken, Batar yere yıkıldı, dünyası karardı…

***

"Oğul! Sakalım aktır, bildiğim çoktur, belim eğikse de başım hep diktir. Ozanlardan ataları dinledim, diz kırdım kamların huzurunda serinledim, nice gönle Gök Tanrı buyruğun ben esinledim. Gördüm geçirdim, dondan dona girdim, yedi kat göğe ağdım, yağmur oldum yere yağdım. Balalıkta atam Kayan dedi adıma, bu yaşıma eriştim ve yettim muradıma, ak sütü ben bozdum kımız eyledim, sert yele ben sızdım yırlar söyledim; sözümü dinle, kara yazgıyı önle.

Oğul! Bilmeze bildiren, yitmişi bulduran, ata yol aldıran, balığı göle daldıran, yüklü kadının karnını dolduran, çiçeği bitiren solduran, yatmışı kaldıran, ozana çaldıran buyruk verende, bulutlarla gölgesin gökyüzüne serende, börü soylu kağanlar bozkırda hüküm sürende, kamlar yürüdü bir zaman, beylere kalmayan acunda, acunun unutulup gitmiş bir ucunda. Gözleri gök rengi, kopuzlarında göklerin ahengi, sözlerinde Bay Külkün'le Yerkan'ın avaz avaz cengi, bilmezi uyardılar, dört diyarı dolanıp, günbatımına vardılar. Ak dona büründüler, kuş olup uçtular da yılan olup süründüler, kurt olup göründüler.

Oğul! Kamlar göklerle konuşur, Bay Külkün'e danışır, dondan dona Görklü Tan neye isterse dönüşür. Kamlar Tan'a kulak verir, Tan cümle yaratığı onlara ulak verir, sıfatına kam denenin artık adı anılmaz, tanrıya dilmaçlık eder kamlar asla yanılmaz. Düşmanları Yerkan'dır ki bastığı yer bunludur, bin kere bin fikirli bin bir oyunludur, gökten şüphe ettirmeye çaşıt salar Yek gönderir, gök kamların ayağına bin çeşit köstek gönderir.

Oğul! Çağı çatanda Bay Külkün, ak donuna sarındı, Yalaz Dağı pınarlarında yıkanıp arındı, Yerkan'a karşı geldi, kılıç vurup kalkan çeldi, Yerkan kara donludur, türlü türlü oyunludur, bir o çaldı bir bu vurdu, iki tanrı birbirine yaman lanet savurdu. Tanrı tanrıya baskın gelse, gök çöker yer yarılır, biri basıp meydan alsa, ya yer ya gök darılır. Gök Tanrı buyruğun verdi, ikisini de yere serdi, donlarından azad edip katına aldı kayırmadı, bu ak bu kara demedi, ikisini ayırmadı. Alatanlar uzağında, bir ormanın kırağında, gök atlıların vuruştuğu ata kamların çağında, iki don kaldı geriye, biri karlardan beyaz, biri geceden siyah, birinde Gök Tanrı'nın kutu, birinde günah.

Oğul! Bana Kayan derler, kam sözünü yayan derler, ozanların ulusuyum, bin bir boşun dolusuyum, sözümü dinle, kara yazgıyı önle. Bu kamların dileğidir, elim gök kamların eli, bileğim Gök Tanrı bileğidir, kaç bin yıllık uykumdan uyandırıldım, bu gece kapına dayandırıldım. Yerkan'ın kara donu çalındı, Bay Külkün'ün akça donu bulundu. Ben kamların baksısıyım, emanetin bekçisiyim; sen oğlumun oğlusun, benim kutlu görevime damarından bağlısın. Emanete hıyanet olmaz, hainde selamet olmaz, ak donun giyilme çağı erdi, Görklü Tanrı bu muştuyu benim neslime verdi, dilerim Yek usunu bulandırmasın, kanını sulandırmasın. Akça oğul, gökçe oğul, seni Yerkan kandırmasın, kutlu olsun vazifen Gök Tanrı utandırmasın!"

Batar birden kendine geldi. Düşünde kendiyle konuşan bembeyaz ağbaşın sözleri, hala kulaklarında yankılanıyordu. Tan'ın, Bay Külkün'ün, Yerkan'ın savaşını anlatıyordu. Tanrıların efendisi Gök Tanrı'dan bahsediyordu! Neydi? İki dondan bahsetmişti, biri kara, biri ak… Anlamaya çalıştı, bu kadarı on beş kış görmüş bir çoban için fazlaydı, yavaşça yerinden doğruldu. Bütün kasları seğiriyordu, dizleri tutmuyor gibiydi, sendeleyerek dikildi. Az evvel ona doğru koştuğu silüetin arkasında, diğer höyükler kadar yüksek, ama bengütaşı iyice aydınlanmış sabahta bile ışıl ışıl parlayan tepeciği gördü. Başına neyin geldiğini hala anlamaya, sindirmeye çalışırken, bu tekinsiz gecenin son uğursuzluğuna, parıldayan bengütaşa doğru yürüdü.

Höyüğü tırmandı. O anda fark etti, bengütaşın dibinde, bir ak kaftan, iki kat edilmiş, az evvel bırakılmış gibi tertemiz, onu bekliyordu. Eğilip kaftanı aldı. İpek gibi yumuşak, keçe gibi kalındı. Savurup omuzlarına attı. Birden ufku karardı, acunda bir o, bir de karşısındaki bengütaş vardı. Birkaç adım daha yaklaştı, tamgaları okumaya niyetlendi. Bengütaşa kazılan tamgaları okuduktan sonra, bir daha hayatının eskisi gibi olmayacağını anlamıştı. Defalarca okudu. İnanmadı. İnanmak istemedi. Fakat kendini ikna edince, yüzüne Yaruk Tekin'in gülümsemesi yayıldı. Biliyordu! Biliyordu!

"Ben Batar Yaruk, Kayan'ın oğlu. Babam kamlara karıştı, üç yaşımda yetim kaldım. Dedem Külük Tutuk beni adam etti. Er erdemimle Gök Atlıların yanında saf tuttum. Er adımı Tan verdi, kılıcımı Bay Külkün kutluladı. Emegenler ordusunu ben bastım, kırkının kafasını ben kestim. Mızrağımın ucunda er böğürttüm, bıyığım kanlıdır, namım demir donludur. Oğlum Küni Terek'e ad bıraktım, kut bıraktım, ben bıraktım."